מז: עגלה ערופה פרק תשיעי סוטה

עד ימיו היה פטיש מכה בירושלים. בזמן הנפתים במועד ועמד הוא וגזר על הנפתים לפילו בדבר התלוי נמועד קטן (יפ.): **כל ימיו לא**

הולרך לדם נחלוב לחכירו על הדמתי. אם מעובר אם לאו אסור התקין שיהו כל הלוקחין מעם הארץ מעשרין: **גבי' לפילו לחד נסוף העולם.** הכיר בו: **והא לחר עולא ור'.** קושיא זו כולה פירשתיה בפרק מי שקיבל (לעיל לפ:) ואינה תלוקה כאן כלום: **אלא על הספק.** ועכשיו יודעים את ההורגים מי הם: **מנוקה מעון.** ניקוף נאשה המסורה לו בין מזו שנשתרה בין מאחרת: **עון דכניה ודנשים.** שהם נוקפין: **לא.** אינו מוגע את אשתו מליבדק: **אם שמע לא אפקוד.** לבדוק את הנשים ומה טעם על בעולתיכם כי תזנינה: **נאעוותו הדיינין.** דמתוך שהם בעלי הנאה אין מטריחין עלמן לעיין בדין ובאיסור והיתר להורות לגיבור וממון כך נתקלקלו מעשיהם וכיון שכן אין להקב"ה נאת רוח בעולמו ואין עולמו נוח לו: **ונחזי לחישות.** עורכי הדיינין וממלאכתם עם הדיינין לפתוח להם פתח בזכותו של זה ובחובתו של זה: **רבה חרון אף.** שעל הטיית המשפט חרון אף בא שנאמר (שמות כב) אם ענה תענה אותו וגו' וחרה

[6] עד ימיו היה פטיש מכה בירושלים ובימיו א"צ לשאול על הדמאי: **גבי'** ת"ר מנין שאם [5] נערפה העגלה ואח"כ נמצא ההורג שאין פוטרת אותו ת"ל [1] ולארץ לא יכופר לדם אשר שפך בה כי אם בדם שפכה: עד אחד אומר ראיתי את ההורג כו': טעמא דמכחיש ליה הא לא מכחיש ליה עד אחד מהימן מנהני מילי דת"ר [2] לא [3] נודע מי הכהו [א]הא נודע מי הכהו אפילו אחד בסוף העולם לא היו עורפין רבי עקיבא אומר מנין לסנהדרין שראו אחד שהרג את הנפש ואין מכירין אותו שלא היו עורפין ת"ל [3] ועינינו לא ראו והלא ראו השתא דאמרת עד אחד מהימן אידך חד היכי מצי מכחיש ליה והאמר עולא כל מקום [ד] שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים אמר לך עולא תני לא היו עורפין וכן א"ר יצחק תני לא היו עורפין ור' חייא אמר תני היו עורפין ולרבי חייא קשיא דעולא לא קשיא [ב]כאן בבת אחת כאן בזה אחר זה תנן עד אחד אומר ראיתי את ההורג ושנים אומרים לא ראית היו עורפין הא חד וחד לא היו עורפין תיובתא דרבי חייא וליטעמיך אימא סיפא שנים אומרים ראינו ועד אחד אומר לא ראיתם לא היו עורפין הא חד וחד היו עורפין אלא מתני' כולה בפסולי עדות וכדרבי נחמיה דאמר [ה] כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות ועשו שתי נשים באיש אחד כשני אנשים באיש אחד ואיכא דאמרי [ג] כל היכא דאתא עד אחד כשר מעיקרא אפילו [1] מאה נשים כי אחד דמיין והכא במאי עסקינן כגון דאתאי אשה מעיקרא ותרצה לדרבי נחמיה הכי רבי נחמיה אומר כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות ועשו שתי נשים באישה אחת כשני אנשים באיש אחד אבל שתי נשים באיש אחד כי פלגא ופלגא דמי ותרתי פסולי עדות למה לי מהו דתימא כי אזלינן בתר רוב דעות לחומרא אבל לקולא לא קמ"ל: משרבו הרוצחין כו': ת"ר [ו] משרבו הרוצחין בטלה עגלה ערופה לפי שאינה באה אלא על הספק משרבו הרוצחין בגלוי בטלה עגלה ערופה: משרבו הנואפין כו': [ז] ת"ר [4] ונקה האיש מעון בזמן שהאיש מנוקה מעון אין אשתו מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו ואומר [5] לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה כו' מאי ואומר וכי תימא עון דידיה אין דבניה ודבנתיה לא תא שמע לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה ועל כלותיכם כי תנאפנה וכי תימא עון אשת איש אין עון דפנויה לא ת"ש כי הם עם הזונות יפרדו ועם הקדשות יזבחו וגו' מאי לא יבין [ט] ילבט אמר רבי אלעזר אמר להם נביא לישראל אם אתם מקפידין על עצמכם מים בודקין נשותיכם ואם לאו אין המים בודקין נשותיכם משרבו בעלי הנאה נתעותו הדינין ונתקלקלו המעשים ואין נוח בעולם משרבו רואי פנים בדין בטל [6] לא תגורו ופסק לא תכירו ופרקו עול שמים ונתנו עליהם עול בשר ודם משרבו לוחשי לחישות בדין רבה חרון אף בישראל ונסתלקה השכינה משום שנאמר [י] [7] בקרב אלהים ישפוט משרבו [8] אחרי בצעם לבם הולך רבו האומרים [9] לרע טוב ולטוב רע משרבו האומרים לרע טוב ולטוב רע רבו הוי הוי בעולם משרבו מושכי הרוק רבו היהירים ונתמעטו התלמידים והתורה חוזרת על לומדיה משרבו היהירים התחילו בנות ישראל להנשא ליהירים שאין דורינו רואה אלא לפנים איני והאמר מר האי מאן דמיהר [כ] אפילו אאינשי ביתיה לא מיקבל שנאמר [10] גבר יהיר ולא ינוה לא ינוה אפי' בנוה שלו מעיקרא קפצה עליה לסוף מיתזיל עלייהו משרבו מטילי מלאי על בעלי בתים רבה השוחד והטיית משפט ופסקה טובה משרבו מקבלני טובתך ומחזקני טובותיך רבו [11] איש הישר בעיניו יעשה שפלים הוגבהו והגבוהים הושפלו ומלכותא אזלא ונולא משרבו צרי עין וטורפי טרף רבו מאמצי הלב וקופצי ידים מלהלוות ועברו על מה שכתוב בתורה [12] השמר לך פן וגו' משרבו [13] נטויות גרון ומשקרות עינים רבו מים המרים אלא שפסקו משרבו מקבלי מתנות נתמעטו הימים ונתקצרו השנים דכתיב [14] ושונא מתנות יחיה [ל] משרבו זחוחי הלב רבו מחלוקת בישראל [מ] משרבו תלמידי שמאי והילל שלא שימשו כל צורכן רבו מחלוקת בישראל ונעשית תורה כשתי תורות משרבו מקבלי צדקה מן העובדי כוכבים היו ישראל למעלה והם למטה ישראל לפנים והם לאחור: משמת יוסי בן יועזר כו': מאי אשכולות [ס] אמר רב יהודה אמר שמואל איש שהכל בו: יוחנן כהן גדול העביר הודיית המעשר כו': מ"ט אמר רבי יוסי בר' חנינא [ז] לפי שאין נותנין אותו כתיקונו דרחמנא אמר דיהבי ללוים

ואנן

הוקיו נעדה אל. בזמן שבקרב הלהים ישפוט: **הולני לחר נעשם.** להגאתם: **ההומרים לרע טוב.** שמשבחין את הרשעים: **רבו הוי הוי.** לכתיב הוי הוי בהניא פרשתא טוענת: **מוסכי הרוק.** מתרגיין הרוק ומדת גסות הוא: **ונשמעתו הסנהדים.** כדקי"ל (קידושין דף מט:) סימן לגסות הרוח עניות של תורה: **חוזרת על לומדיה.** מחזרת אחרי תלמיד לומדיה: **ונכשוף מסוך עלייהו.** נמשך בעיניהם: **מטילי מלאי.** הדיינים מטילין מלאי פרקמטיא שלהם על בעלי בתים היודעים בטיב סחורה שיתעכבו הדיינין על ידו: **רבו אין הישר בעיניו יעשה.** שהרואה שהדיינין מסבירים לו פנים מפני טובה שעשה לו ואינו מתיירא מהם: **שפלים הוגבהו.** שאין אימת הגדולים על הקטנים ואין היכר בין גבוה לשפל: **ומלכותא.** מלכותם של ישראל אזלא ונולא הולכת ומתמעטת: **צרי עין.** מלהנות אחרים בממונם: **טורפי טרף.** גזלנים ומחמלי הלב מן הענייה לרחם: **רבו מים המרים.** רבו המקנאים בנשותיהם והיה למים המרים להרבות: **אלא שפסקו.** מלהשקותם כדאמרינן שאין המים בודקין משרבו המנאפים: **זחוחי הלב.** שאין מטין את לזנם לשמוע יפה מפי רבם וסומכים על בינתם לדקדק שמועתם: **ישראל לפנים.** כיעוי הוא: **שהכל בו.** תורה בלמתה ואין לופי ושכחה ומחלוקת:

מוסף רש"י

עד ימיו. של יוחנן כ"ג, היה פטיש מכה בירושלים. בחולו של מועד והוא גזר עליו ובטלו (מו"ק יא.). **ואח"כ נמצא ההורג שאין פוטרת אותו.** לומר כבר נתכפר בעודו ספק שהשגגה מכפרת על הספק (כתובות לז:). **הרי כאן שנים.** הרי הוא כשנים (לעיל לא:) הרי הוא תחת כשנים כגון בעדות אשה לומר שמת בעלה ובעדות פומה לומר נטמאה (יבמות פח:). **הלך אחר רוב דעות.** הוסיפתו בעדות זו מכלל כל עדיות שבתורה לפיכך פסולין וכשיהין שוין כה והלך אחר רוב דעות המעידין בדבר (לעיל לא:) אין לי עדות בדבר, מדעד אחד נאמן כה, הלכך פסולים נאמנים כשנים והלך אחר הרוב (יבמות פח:) אין לי אם תורת עדות, כי היכי דאד תשיב, פסולי עדות נמי תשיבי, הלכך הלך אחר רוב דעות ואין עליך לבדוק אם כשיהים אם פסולים (שם קיד: ע"ש). **בזמן שהאיש מנוקה מעון.** שלא נתקנא בו. **אין אשתו מנוקה מעון.** שנסתרה (לעיל כח.) שלא נח עליה נאחר שנסתרה שהתורה הסיח עליו לכתיב והיה נטמאה (יבמות נח. וכ"ז קדושין כז:). **אין האיש מנוקה מעון.** שבא עליה אחר שנסתרה (שבועות ה.). **אפילו אאינשי ביתיה.** אשתו, לא מיקבל. שמתוה מומו (דשב"ם ב"ב צח.). **זחוחי הלב.** לשון גסוהי הלב שלא לקדק מפי רבו כל לרכו וסמכו על לבם (חולין ז.). **ונעשית תורה כשתי תורות.** מתוך עול שעבוד מלכיות וגזרות שהיו גוזרין עליהן ומתוך כך לא היו יכולים לתת לב לגברי דגרי התולקים (ב"מ לג:). **איש שהכל בו.** תורה וילמת מטת וגמילות חסדים (תמורה טו:).

מסורת הש"ס

מה א מיי' פ"ט מהל' רוצח ושלוח נפש יח יט:
מו ב מיי' שם הלכ' יג:
מז ג מיי' שם הלכ' יד טו:
מח ד מיי' פי"ג מהל' מעשר שני הלכ' יג:

תורה אור השלם

1. ולא תַחֲניפוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ כִּי הַדָּם הוּא יַחֲנִיף אֶת הָאָרֶץ וְלָאָרֶץ לֹא יְכֻפַּר לַדָּם אֲשֶׁר שָׁפַךְ בָּהּ כִּי אִם בְּדַם שֹׁפְכוֹ:
במדבר לה לג
2. כִּי יִמָּצֵא חָלָל בָּאֲדָמָה אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ נֹפֵל בַּשָּׂדֶה לֹא נוֹדַע מִי הִכָּהוּ: דברים כא א
3. וְעָנוּ וְאָמְרוּ יָדֵינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ:
דברים כא ז
4. וְנָקָה הָאִישׁ מֵעָוֹן וְהָאִשָּׁה הַהִוא תִּשָּׂא אֶת עֲוֹנָהּ: במדבר ה לא
5. לֹא אֶפְקֹד עַל בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנֶינָה וְעַל כַּלּוֹתֵיכֶם כִּי תְנָאַפְנָה כִּי הֵם עִם הַזֹּנוֹת יִפָּרֵדוּ וְעִם הַקְּדֵשׁוֹת יִזְבָּחוּ וְעַם לֹא יָבִין יִלָּבֵט: הושע ד יד
6. לֹא תַכִּירוּ פָנִים בַּמִּשְׁפָּט כַּקָּטֹן כַּגָּדֵל תִּשְׁמָעוּן לֹא תָגוּרוּ מִפְּנֵי אִישׁ כִּי הַמִּשְׁפָּט לֵאלֹהִים הוּא וְהַדָּבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תַּקְרִבוּן אֵלַי וּשְׁמַעְתִּיו:
דברים א יז
7. מְזַמֵּור לְאָסָף אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט:
תהלים פב א
8. וַיְבוֹאוּ אֵלֶיךָ כְּמְבוֹא עַם וְיֵשְׁבוּ לְפָנֶיךָ עַמִּי וְשָׁמְעוּ אֶת דְּבָרֶיךָ וְאוֹתָם לֹא יַעֲשׂוּ כִּי עֶגְבִים בְּפִיהֶם הֵמָּה עֹשִׂים אַחֲרֵי בִּצְעָם לִבָּם הֹלֵךְ:
יחזקאל לג לא
9. הוֹי הָאֹמְרִים לָרַע טוֹב וְלַטּוֹב רָע שָׂמִים חֹשֶׁךְ לְאוֹר וְאוֹר לְחֹשֶׁךְ שָׂמִים מַר לְמָתוֹק וּמָתוֹק לְמָר:
ישעיהו ה כ
10. וְאַף כִּי הַיַּיִן בּוֹגֵד גֶּבֶר יָהִיר וְלֹא יִנְוֶה אֲשֶׁר הִרְחִיב כִּשְׁאוֹל נַפְשׁוֹ וְהוּא כַּמָּוֶת וְלֹא יִשְׂבָּע וַיֶּאֱסֹף אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם וַיְקַבֵּץ אֵלָיו כָּל הָעַמִּים:
חבקוק ב ה
11. בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה:
שופטים יז ו
12. הַשָּׁמֵר לְךָ פֶּן יְהִיֶה דָּבָר עִם לְבָבְךָ בְּלִיַּעַל לֵאמֹר קָרְבָה שְׁנַת הַשְּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וְרָעָה עֵינְךָ בְּאָחִיךָ הָאֶבְיוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עָלֶיךָ אֶל יְיָ וְהָיָה בְךָ חֵטְא:
דברים טו ט
13. וַיֹּאמֶר יְיָ יַעַן כִּי גָבְהוּ בְּנוֹת צִיּוֹן וַתֵּלַכְנָה נְטוּיוֹת גָּרוֹן וּמְשַׂקְּרוֹת עֵינָיִם הָלוֹךְ וְטָפוֹף תֵּלַכְנָה וּבְרַגְלֵיהֶם תְּעַכְּסָנָה:
ישעיהו ג טז
14. עֹכֵר בֵּיתוֹ בּוֹצֵעַ בָּצַע וְשׂוֹנֵא מַתָּנֹת יִחְיֶה:
משלי טו כז